

TRAJNOSTNA UNIVERZA

Lučka Lorber

Dr., docentka

Oddelek za geografijo

Filozofska fakulteta

Univerza v Mariboru

Koroška cesta 160, SI – 2000 Maribor

e-mail: lucka.lorber@uni-mb.si

UDK:

COBISS:

Izvleček

Trajnostna Univerza

V prispevku bodo obravnavani percepcije in razumevanje trajnostnega razvoja v evropskem univerzitetnem prostoru. Do nedavnega se je analiziral in obravnaval predvsem vidik trajnosti v izobraževanju in učenju v visokošolskih programih kot potrebi oblikovanja kulture ekološke zavesti in odgovornosti človeka do okolja. Danes pa zavedanje o trajnostnem razvoju kroži v različne smeri, vključuje celotno raziskovalno in izobraževalno visokošolsko dejavnost ter vpliva na interesno mreženje v družbi. Prav tako usmerja strategijo in politiko univerzitetnega razvoja in trajnostne kulture ter razumevanje celovitosti univerzitetnega prostora.

Razmišljanje o prihodnosti Univerze v Mariboru na temelju trajnosti vidi bistvo v zavestni odgovornosti pri spremembah, ki vključuje celotni sistem znanosti in vse oblike izobraževanja ob hkratnem človekovem etičnem ravnanju za doseganje ekološke in družbene pravičnosti.

Ključne besede

univerzitetni razvoj, visokošolska dejavnost, trajnostna kultura, etika, globalna pravičnost, Univerza v Mariboru.

Abstract

Sustainable University

This paper will discuss perceptions and understanding of sustainable development in the European University Area. Until recently, the main aspect to be considered and analysed has been the aspect of sustainability in education and learning within higher-education programmes as a need of forming a culture of ecological awareness and of human responsibility towards the environment. Nowadays, the awareness of sustainable development circles in different directions; it comprises the entire research- and educational higher-education activity and affects the interest networking in society. It also directs the university development and sustainable culture strategy and policy as well as understanding the integrity of the university area.

Contemplating the future of the University of Maribor on a basis of sustainability sees its essence in the conscious responsibility for changes which includes the entire science system and all educational forms/types along with human ethical behaviour for achieving ecological and social justice.

Key words

university development, higher-education activity, sustainable ethics, ethics, global justice, University of Maribor

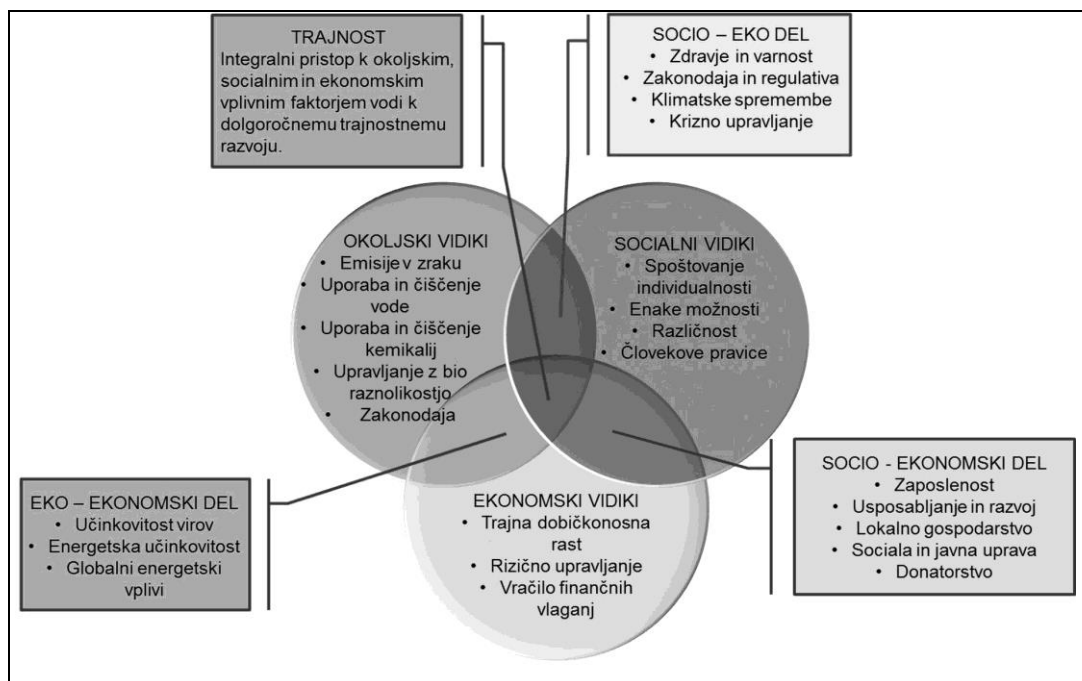
Uredništvo je članek prejelo 2.12.2011

1. Uvod

Spoznanje, da je treba preiti iz netrajnostnega v trajnostni razvoj, ima dolgo zgodovino. V sedemdesetih in osemdesetih letih so razna civilna gibanja (Prijatelji zemlje, Greenpeace) začela opozarjati na globalno potrebo o zavedanju o omejenosti in nepravilni rabi naravnih virov v škodo prihodnjih generacij. Glavni mejnik v odnosu politike do okoljskih vprašanj je bilo poročilo Svetovne komisije za okolje in razvoj z naslovom Naša skupna prihodnost (Brundtland 1987). Uravnotežen človekov razvoj ob upoštevanju ekonomskih, socioloških in okoljskih vidikov je predstavljen kot alternativa nekontroliranemu gospodarskemu razvoju, kjer je glavno merilo ekonomska učinkovitost ne glede na socio-ekološke posledice.

" Trajnost bo dosežena, ko bodo vsi ljudje na Zemlji lahko dobro živeli, brez ogrožanja kvalitete življenja za prihodnje generacij ".

Ta preprosta definicija vsebuje vse poglede, ki zadevajo razvojne probleme, s katerimi se sooča človeštvo in predstavlja koncept medgeneracijske pravičnosti. Nimamo pravice, da degradiramo naš planet. Prihodnjim generacijam moramo zapustiti življenjsko okolje, ki jim bo omogočalo vsaj tako dobre življenjske pogoje, kot jih imamo sami.



Slika 1: Model trajnostnega razvoja.

Vir: povzeto po: http://www.verifysustainability.com/Pie%20Diagram/PieDiagram_Open_Page.aspx

Če želimo doseči ta cilj, moramo:

- Varovati naravne vire in ne smemo ogrožati biosfere.
- Narediti to na demokratičen način, s spoštovanjem samoodločitve in upoštevanjem pravic za vse ljudi na Zemlji, ne samo za dvajset procentov najbogatejših.
- Zagotoviti ustrezne življenjske pogoje, ne samo za človeka, temveč za vse oblike življenja.

Zemlja nas ne potrebuje – mi potrebujemo Zemljo.

"Sodobni človek sebe ne doživlja kot del narave, temveč kot zunanjo silo, ki prevladuje in si podreja naravo. Govorimo o bitki z naravo, pozabljamo pa na dejstvo, da če tudi dobimo bitko, bomo na koncu poraženi" (Schumacher 1993). Način trajnostnega razvoja postaja splošno sprejet način življenja, ki terja odmik od dominantne in netrajnostne ideologije današnjega časa, ideologije brez omejitev, ekspanzivne rasti in napredka za vsako ceno. "Rast zaradi rasti same" primerja okoljski pisec Edward Abbey "z rakavo celico". Podobno kot neprekinjeno rastoč rak uničuje svoj življenjski prostor z uničenjem svojega gostitelja, tudi konstantno ekspanzionistično globalno gospodarstvo počasi uničuje svojega gostitelja – Zemljin ekosistem (Brown 1998).

2. Družbena vloga univerze

Če je trajnostni razvoj odgovornost vsakega posameznika, potem mora biti izobraževanje za trajnostni razvoj osnovno poslanstvo visokošolskih institucij.

Na konferenci v Stockholmu leta 1972 „Človek in okolje“ je bila sprejeta tako imenovana Stockholmska deklaracija, ki je pozvala izobraževalne institucije, da naj vključijo okoljsko tematiko v kurikulare na vseh stopnjah izobraževalnega sistema s ciljem ozaveščanja, da je varovanje okolja v veliki meri odvisno od človekovega odnosa do narave in razpoložljivih virov. Začetki institucionalnega uvajanja trajnostnih vsebin v kurikulare segajo v pozna osemdeseta leta prejšnjega stoletja, ko sta UNESCO (Organizacija združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo) ter UNEP (Okoljski program združenih narodov) predstavila okoljski izobraževalni program.

Agenda 21. v 36. poglavju o izobraževanju, zavesti in vzgoji (United Nations Conference on the Environment and Development (UNCED, Rio, 1992) priporoča uvajanje okoljskih vsebin na vse nivoje izobraževanja. Analiza stanja je namreč pokazala, da je globalno nezavedanje o okoljskih problemih posledica splošnega neznanja. Obstajajo priporočila naj se v vzgojo in izobraževanje o okoljskih temah in odgovornem ravnanju posameznikov v odnosu do okolja uvedejo formalne in neformalne oblike izobraževanja.

Pomemben mejnik v definiranju in predstavitvi trajnostne univerze predstavlja Deklaracija iz Talloiresa, sprejeta leta 1990. Jean Mayer (Tufts University, ZDA) je bil pobudnik, da je 22 predstavnikov univerz v skrbi za planet podpisalo deklaracijo, ki je opredelila ključne aktivnosti, ki jih visokošolske institucije morajo uveljaviti za oblikovanje trajnostno naravnane prihodnosti. Leta 2010 pristopilo k deklaraciji že 433 univerz iz 52 držav, žal med njimi ni slovenskih.

V procesu izobraževanja žal univerze niso vodilne pri uvajanju principov trajnosti. UNESCO v svoji študiji ugotavlja, da je več okoljevarstvenih in trajnostnih vsebin v kurikulumih na primarni in sekundarni stopnji. Glavni razlog je v togosti akademskih institucij, ki preprečuje, da bi lahko le-te odločneje uvajale interdisciplinarne vsebine trajnosti v svoje programe.

3. Družbena odgovornost univerze

Osnovni razlogi družbene odgovornosti univerze v razmerju do trajnosti:

a. Visokošolsko izobraževanje „voditeljev prihodnosti“

" Univerze educirajo večino oseb, ki razvijajo in upravljajo družbene institucije. Prav iz tega razloga nosijo univerze odgovornost za dvig zavesti, znanja, tehnologij in orodij za ustvarjanje okoljsko trajnostne prihodnosti" (Talloires Declaration 1995). Družba potrebuje visoko izobražene kadre na vseh področjih (inženirje, učitelje, politike, pravnike, arhitekte, biologe, bančnike, managerje, turistične delavce ...) s kompetencami uporabnega znanja o trajnosti in trajnostnem razvoju.

b. Univerza kot vzorčni model za družbo

Univerze vidimo kot centre znanja. Od njih se pričakuje, da preko poučevanja in raziskovanja poosebljajo vlogo odličnosti in razvijajo primere najboljših praks za prihodnost (Cortese, 1999). Iz vizije izhaja, da želi Univerza v Mariboru postati prepoznavna akademska ustanova, skupnost profesorjev in študentov ter sodelavcev, ki se odlikuje z inovativnimi znanstvenimi, umetniškimi in izobraževalnimi dosežki ter sposobnostjo njihovega učinkovitega tkanja v kulturo ožje in širše človeške skupnosti. Z uresničevanjem svoje vizije se univerza vključuje v svoje neposredno okolje. Išče in ponuja sodelovanje tako gospodarskim subjektom kot drugi zainteresirani javnosti.

c. Avtonomni status in družbena odgovornost

Univerze uživajo v družbi poseben status, ki jim nalaga tudi posebne obveznosti do družbe. Avtonomija univerz je zagotovljena s prejemanjem javnih in privatnih sredstev. Javnost upravičeno pričakuje, da bo univerza, kolikor je v njeni moči, prispevala k rešitvam za reševanje problemov družbe (Junker 2003). Akademska svoboda je svoboda učiteljev in študentov, da poučujejo, študirajo ter si prizadevajo za znanje in raziskujejo brez nerazumnega vmešavanja ali omejevanja s strani zakonodaje, institucionalnih predpisov ali pritiska javnosti. Med njene osnovne elemente spada svoboda učiteljev, da raziskujejo vse, kar vzbuja njihovo intelektualno zanimanje, da svoje ugotovitve predstavljajo svojim študentom, kolegom in drugim, objavljajo svoje podatke in ugotovitve brez nadzora ali cenzure ter da poučujejo na način, za katerega menijo, da ustreza profesionalnim merilom. Za študente osnovni elementi vključujejo svobodo, da študirajo predmete, ki jih zanimajo, si ustvarjajo lastne zaključke ter izražajo svoje mnenje.

d. Poslanstvo univerz

Osnovni smisel Univerze v Mariboru je proces spoznavanja, ki temelji na radovednosti, ustvarjalnosti, iskrenosti, svobodi duha, sodelovanju in izmenjavi spoznanega v znanosti, umetnosti in izobraževanju za potrebe človeka in trajnostni razvoj človeštva. S svojo dejavnostjo bo bogatila zakladnico znanja, dvigala raven zavedanja in krepila humanistične vrednote, kulturo dialoga in globalno pravičnost. Svoje poslanstvo uresničuje na lokalni in regionalni ravni. Gradi vez med znanostjo in gospodarstvom s prenosom znanj in tehnologij na osnovi javno-zasebnega

partnerstva. Njeno nacionalno poslanstvo se izraža v nujenju učnih programov in znanj, ki se komplementarno vključujejo v povpraševanje po kadrih na trgu dela. Dinamični gospodarski razvoj in globalizacija zahtevata vedno večjo fleksibilnost univerze za sprejemanje novih znanj. Zato je vedno bolj pomembna odprtost institucije do sprejemanja tujih študentov in profesorjev ter mobilnost študentov in profesorjev na tuje univerze. Na ta način študentje spoznavajo nova kulturna in etična okolja, širijo znanje jezikov in pridobivajo izkušnje, ki jim samo koristijo ob vstopu na trg dela.

4. Trajnostna univerza

„Trajnost“ pomeni, da so pomembne aktivnosti visokošolske izobraževalne ustanove ekološko preudarne, družbeno pravične in gospodarsko uresničljive ter da bodo takšne tudi za prihodnje generacije. Zares trajnostna fakulteta ali univerza bo omenjene koncepte poudarjala v svojem kurikulumu in raziskavah in pripravljala študente na to, da bodo kot delovni državljani prispevali k okoljsko zdravi in pravični družbi. Takšna institucija bi delovala kot trajnostna skupnost, ki uteleša odgovorno porabo energije, vode in hrane, in ki podpira trajnostni razvoj v svoji lokalni skupnosti in regiji.

a. Kurikulum – programska prenova, vsebine trajnosti.

„Trajnost“ ne zahteva dodajanja k že obstoječim vsebinam, temveč zahteva spremembe v temeljni kulturni paradigmi našega izobraževanja, načina razmišljanja in uporabnega ravnanja. Takšno razumevanje trajnosti pomeni nov pristop pri oblikovanju predmetnikov in študijskih programov, v pedagoškem izvajanju, v organizacijskih spremembah, v izboru primernosti vsebin in še posebej v razumevanju etičnih vprašanj (Sterling 2003).

b. Raziskovalna področja

Večina znanstvenoraziskovalnih projektov in programov prispeva k zmanjševanju naravnih virov in uničevanju življenjsko podpornih sistemov, zato so nujno potrebne spremembe v raziskavah. Te spremembe morajo biti transdisciplinarne po naravi in demokratične v postopkih. Do tega spoznanja je prišel Schumacher že v zgodnjih sedemdesetih. Pozorno je treba spremljati smer znanstvenih raziskav. Tega usmerjanja družba ne more prepuščala samo znanstvenikom. Že sam Einstein je dejal, da so skoraj vsi znanstveniki ekonomsko popolnoma odvisni in število znanstvenikov, ki posedujejo smisel za družbeno odgovornost, je tako majhno, da ne more vplivati na smer trajnostno usmerjenih raziskav. " Smer raziskovanj bi morala biti usmerjena k nenasilju raje kot k nasilju, v smer harmoničnega sodelovanja in ne h konfliktu z naravo, v smeri tišjih, nizkoenergetskih, elegantnih in gospodarnih rešitev, uporabnih v naravi, kot hrupnih, energetsko potratnih, brezobzirnih, polnih odpadkov in netaktnih rešitev današnje znanosti" (Schumacher 1993). Z drugimi besedami, raziskave bodo trajnostno usmerjene, ko bodo usmerjene v samo refleksijo, upoštevaje človeške pogoje in omejitve, postavljene z biosfero.

c. Upravljanje institucij

"Univerza je mikrokozmos družbene skupnosti. Na način, kako se na njej odvijajo dnevne aktivnosti predstavlja prikaz poti za doseganje odgovornega okoljskega ravnanja. S praktičnim in z odgovornim ravnanjem, lahko tako študentje kot zaposleni, razumejo materialne tokove in aktivnosti ter na ta način aktivno sodelujejo pri zmanjševanju onesnaževanja, porabe energije in nastajanja

odpadkov" (Talloires declaration 1995). Tako lahko univerza predstavlja družbeni model in vpliva na vedenjske vzorce. Nič ni slabšega kot slabi vzgledi! Učiti o trajnostnem načinu življenja, hkrati pa z lastnim življenjskim stilom ali upravljanjem institucije delovati vse prej kot trajnostno naravnano.

d. Prevrednotenje poklicne odličnosti

Družba ne potrebuje več ozko usmerjenih specialistov, temveč široko misleče strokovnjake, ki sledijo načelom trajnosti oziroma so *trajnostno pismeni*.

Od trajnostno pismene osebe se pričakuje:

- razumevanje, da je potrebno na individualni in kolektivni ravni delovati trajnostno,
- da ima dovolj znanja in izkušenj za odločanje in delovanje v smeri, naklonjeni trajnostnemu razvoju,
- da je sposobna prepoznati in podpreti odločitve ter dejanja drugih ljudi, ki so naklonjeni trajnostnemu razvoju.

Kako prepoznati trajnostno univerzo?

Načela trajnosti se upoštevajo pri kriterijih rangiranja univerz:

- ogljični odtis na študenta, poraba papirja, vode, električne energije ...,
- politika upravljanja institucije v odnosu do ravnanja z odpadnimi snovmi, recikliranja, porabe energije, varčnosti stavb ...,
- upoštevanje trajnostne pismenosti pri doseganju kompetenc,
- zaposljivost in odgovornost diplomantov pri razvoju trajnostne družbe,
- aktivna vloga diplomantov pri vzpostavljanju trajnostnega razvoja sveta.

5. Univerza v Mariboru

V svoji doktorski disertaciji *Trajnostni razvoj v visokem šolstvu: učinkovita in okoljsko odgovorna Univerza* (Lukman 2009) avtorica med drugim podrobno predstavi prizadevanja za realizacijo projekta *Trajnostna univerza* (Glavič idr., 2005). Projekt je bil zastavljen od zgoraj navzdol. Najprej je bil predstavljen rektorju in dekanom UM. Po začetnem navdušenju so aktivnosti zamrle. Avtorji projekta so spremenili taktiko. Da bi projekt zaživel, so s pristopom od spodaj navzgor z njim seznanili študentski svet UM in ga hkrati promovirali v študentskem časopisu *Katedra*.

Realizacija projekta je zahtevala spremembe v politiki Univerze. Tako je bil maja 2006 ustanovljen Svet za trajnostni razvoj, ki je vključeval predstavnike vseh fakultet. Kot glavno nalogo si je zadal spodbujanje in koordiniranje trajnostno naravnanih projektov ter koordinacijo in povezovanje med posameznimi članicami in oddelki.

Kot glavne naloge je Svet za trajnostni razvoj opredelil:

- uvajanje novih oz. cenejših, inovativnih okoljskih rešitev, ki bi celostno preprečevale, zmanjševale in nadzorovale onesnaženje v okviru delovanja univerze,

- omogočanje izobraževanja in usposabljanja (strokovni posveti, seminarji, delavnice, projekti, diplomske naloge, poletne šole idr.,
- svetovanje pri uvajanju sprememb (nove stavbe, razsvetljava, uporaba zemljišč, učinkovita raba energije itd.),
- omogočanje povezav z drugimi univerzami, ki uveljavljajo koncept trajnostne univerze,
- svetovanje pri pridobivanju nepovratnih sredstev iz skladov EU in iz nacionalnih virov,
- pripraviti skupne (multi- in interdisciplinarne) predloge za raziskovalne projekte,
- omogočiti prenos znanja in izkušenj, povezanih s trajnostnim razvojem, v podjetja, vladne ustanove in nevladne organizacije,
- usklajevati dobavne verige materialov in izposojajo opreme za vse članice univerze.

K sodelovanju so pritegnili tudi študente.

Na Univerzi v Mariboru je bilo realiziranih samo nekaj trajnostno usmerjenih projektov. Na drugi strani so pomembne tudi aktivnosti, ki izhajajo iz ad hoc iniciativ, saj je univerza dinamičen sistem in iskanje ustreznega ravnovesja med pristopoma od zgoraj navzdol in od spodaj navzgor predstavlja izziv (Lukman 2009).

Gospodarska kriza in novo dojemanje poslanstva in vizije Univerze v Mariboru sama po sebi postavljata zahtevo po intenzivnem prizadevanju za vključevanje trajnostnih vsebin v vse pore življenja univerze. Oživljanje prizadevanj za trajnostno univerzo mora pritegniti vse zaposlene na univerzi in študente. Aktivnosti se morajo razširiti na lokalno skupnost in širše v nacionalni in mednarodni prostor. Izobraževanje in osveščanje za trajnostni razvoj morata postati cilj vseživljenjskega izobraževanja tako predavateljev kot osebja in študentov univerze. Znanja in primeri dobre prakse morajo biti ponujeni širši zainteresirani javnosti. Univerza mora premisliti in pripraviti novo doktrino trajnostnega razvoja, ki bo sledila primerom dobrih praks ob upoštevanju virov, ki jih ima na razpolago.

6. Zaključek

V visokošolskem izobraževanju prihaja do spoznanja, da se je treba odzvati na realnost, da človek vpliva na okolje na način, ki je zgodovinsko nesprejemljiv in vodi v potencialno uničenje biosistema in človeštva samega. Odkar so univerze sestavni del globalnega gospodarstva in ker izobrazijo večino strokovnjakov, ki razvijajo, upravljajo in poučujejo v družbenih javnih, zasebnih in nevladnih ustanovah, imajo enkratno pozicijo usmerjanja odločitev smeri družbenega razvoja. Ker največ prispevajo k vrednotam, zdravju in blaginji družbe, ima visokošolsko izobraževanje temeljno odgovornost za poučevanje, usposabljanje in raziskave za trajnostni razvoj. Prepričani smo, da bo treba presojati uspeh visokošolskega izobraževanja v enaindvajsetem stoletju po njegovi sposobnosti uveljavljanja trajnostnega razvoja in okoljskih študij kot temeljnih akademskih vsebin (Talloires Declaration 1995).

V vedno bolj zapletenem in dinamično spreminjajočem se svetu naraščajo potrebe za bolj usposobljeno in prilagodljivo delovno silo. Globalizacija in nadaljnja širitev Evropske unije zahtevajo nove vrste znanj in novih oblik strokovnega znanja. In nikjer niso te potrebe po novih kompetencah in zmogljivostih bolj pomembne kot na

področju trajnostnega razvoja, kjer težave presegajo državne meje in zahtevajo nove oblike sodelovanja in pristopa k učenju (Sterling 2001; Jucker 2002).

„Trajnostni razvoj“ pomeni, da so ključne dejavnosti visokošolskih ustanov okolju prijazne, socialno pravične in gospodarne in da bodo take še naprej za prihodnje generacije. Resnično trajnostno usmerjena univerza vključuje te koncepte v učne načrte in raziskave. Usposablja študente, da bodo kot odgovorni državljani prispevali k varovanju okolja in pravični družbi. Institucije same morajo funkcionirati kot trajnostno usmerjene z odgovornim odnosom do porabe energije, vode in hrane. Od njih se pričakuje, da podpirajo trajnostni razvoj svoje lokalne skupnosti in regije (Talloires Declaration 1995).

Načrtovalci morajo biti sposobni razumeti in sprejeti nujnosti vodilne vloge visokošolskih institucij pri načrtovanju trajnostne družbe za najrazličnejše interesne skupine. To vključuje interno sprejemanje odločitev (vodstvo) in druge zainteresirane strani (npr. fakultete, zaposlene, študente) in zunanje interesne skupine (starši, alumni, lokalne in regionalne skupnosti, prihodnji delodajalci, financerji izobraževanja in raziskav ter akreditacijske organizacije).

Nekaj pomembnih prednosti trajnosti:

- izboljšati učenje za vse – znotraj in zunaj visokošolskega sistema,
- priprava študentov na to, da prevzamejo aktivno državljanstvo in gradijo poklicno kariero,
- povečanje zunanje prepoznavnosti,
- privlačnost za študente, predavatelje in financerje,
- znižanje gospodarskih, socialnih in okoljskih stroškov,
- sodelovanje in zadovoljstvo na univerzi,
- izpolnitev moralne in socialne odgovornosti visokega izobraževanja.

Danes ni več vprašanje, ali morajo tudi univerze nujno sprejeti načela trajnosti podobno kot politični in gospodarski sektor in družba nasploh. V vodilni državah so pogledi na to, da je treba vključiti merila trajnostnega razvoja v akreditacijske postopke študijskih programov, že usklajeni. Vodilne trajnostno usmerjene univerze imajo trajnost vključeno v svoje akte.

Danes univerza potrebuje analizo stanja in strategijo za učinkovito doseganje sprememb v razmišljanju, tako v izobraževanju, raziskovalnem delu kot v praksi. Premalo je samo ugotavljanje sedanjega stanja. Pritegniti je treba čim več institucij znotraj univerze v proces presoje ob upoštevanju njihovih potreb. Veliko strokovnega znanja je bilo v to vloženo v zadnjem desetletju.

Za doseganje multiplikativnih učinkov je treba spodbujati sodelovanje in partnerstva, ne le med univerzami, ampak tudi z industrijo, lokalnimi skupnostmi in družbo nasploh. Pristop od spodaj navzgor je treba uskladiti s politikami na nacionalni in mednarodni ravni zavezanosti k trajnostnemu razvoju visokošolskega sektorja in ni boljšega načina, da se to doseže od povezovanja financiranja glede na uspešnost, merjeno s kazalniki vzdržnosti.

Trajnostni razvoj mora biti v središču sistema izobraževanja.

Literatura

- Agenda 21: Earth Summit – The United Nations Programme of Action from Rio 1993
New York: United Nations. [Accessible as: United Nations Sustainable Development (2000) Agenda 21 [www]
<http://www.un.org/esa/sustdev/agenda21text.htm>
- Brown, L.R. 1998: The Future of Growth, In State of the World 1998
- Brundtland, H.G. 1987: Our Common Future, Report of the World Commission on Environment and Development, UN Communication and Sustainability; Vol. 10].
- Cortese, A. D. (1999) Education for Sustainability: The Need for a New Human Perspective
- Frankfurt/M., Oxford, New York: Lang 2002 [=Environmental Education,
- Glavič, P., Lukman R., Bratušek, B., Kranjc, D. 2005. Trajnostna univerza, Univerza v Mariboru, FKKT, Maribor.
- Green Books [=Schumacher Society Briefing No. 6].
<http://europa.eu.int/comm/education/lb-en.pdf>
<http://www.swan.ac.uk/environment/VisionforasustainableUniversity.doc>
- Jucker, R. 2002: Our Common Illiteracy. Education as if the Earth and People Mattered.
- Jucker, R. 2003: A Vision of a Sustainable University.
- Lukman, R. 2009: Trajnostni razvoj v visokem šolstvu: učinkovita in okoljsko odgovorna Univerza, doktorska disertacija, Univerza v Mariboru, FKKT, Maribor.
- Schumacher, E.F. 1993: Small is Beautiful. A Study of Economics as if People Mattered. London.
- Second Nature
<http://www.secondnature.org/pdf/snwritings/articles/humanpersp.pdf>
- Sterling, S. 2001: Sustainable Education – Re-Visioning Learning and Change. Dartington.
- Sterling, S. 2003: Higher Education, Sustainability and the Role of systemic Learning in Higher Education and The Challenge of Sustainability: Contestation Critique, Practise and Promise, ed. by John Blewitt.
- Talloires Declaration, 1995: The Talloires Declaration of the University Presidents for a Sustainable Future (1995), http://www.ulsf.org/programs_talloires.html
- Teaching and Learning – Towards the Learning Society (1995) EU White Paper on Education and Training [document COM(95)590]

SUSTAINABLE UNIVERSITY

Summary

In the higher-education sphere there is a growing notion of the need to respond to the fact of reality that humans affect the environment in a manner that is historically unacceptable and leads to potential destruction of the bio system and the humanity itself. Universities have been holding a unique position of steering the decisions in the direction of social development ever since they became an integral part of global economy and because they educate the majority of the experts who develop, manage and teach at public, private and non-governmental institutions. Since their contribution to values, health and welfare in the society is the largest, the higher education system has a fundamental responsibility for teaching, training and research for sustainable development. We are convinced that the success of the higher education services in the twenty-first century will have to be assessed by its ability of putting sustainable development and environmental studies as basic academic subject matter in effect (Talloires Declaration 1995).

In this increasingly complex and dynamically changing world, needs for a more qualified and adaptable work force are increasing. Globalization and further expansion of the European Union demand for new types of knowledge and new forms of expert knowledge. There is no sphere where the needs for new competences and abilities are more important than in the sphere of sustainable development where problems cross state borders and demand for new forms of collaboration and a new approach to learning (Sterling 2001; Jucker 2002).

"Sustainable development" means that key activities of higher-education institutions are environmentally friendly, socially just and economical, and that they will remain that way for further generations. A truly sustainably focused university will include these concepts in its curriculums and research. It will enable students to become responsible citizens and as such, contribute to conservation of the environment and an equitable society. Institutions themselves need to function as sustainably-oriented entities with responsible attitude towards the use of energy, water and food. They are expected to support sustainable development in their local communities and regions (Talloires Declaration 1995).

The planners need to be able to understand and accept the necessities of the leading role of higher-education institutions in the course of planning a sustainable society for a diverse range of interest groups. This includes internal decision-making (management) and other interested parties (e.g. faculties, employees, students, etc.) and external interest groups (parents, alumni, local and regional communities, future employers, education and research fund providers as well as accreditation organisations).

Some important advantages of sustainability:

- Improving learning for everybody – inside and outside the higher-education system;
- Getting students ready to assume active citizenship and build professional career;
- Increasing external recognisability;
- Attractiveness for students, lecturers and fund providers;
- Reduction in economic, social and environmental costs;

- Collaboration and satisfaction at the university;
- Fulfilment of moral and social responsibility of higher education.

Nowadays, the question about the necessity for the universities to adopt sustainability principles similarly to the political and economic sectors and the society in general, is a non-existent one. The leading countries have already harmonized their views about the issue of including the criteria of sustainable development in the accreditation procedures for study programmes. Leading sustainability-oriented universities have sustainability included in their acts.

A university nowadays needs an analysis of the situation and a strategy for effectively achieving changes in thinking, both in education and in practice. Merely determining the current state is not enough. As many as possible institutions within the university should be invited to participate in the assessment process while simultaneously taking their needs into consideration. A lot of expert knowledge was invested in this in the last decade.

However, for achieving multiplicative effects, collaboration and partnerships should be encouraged, not merely between universities but also with the industrial sector, local communities and the society in general. The bottom-to-top approach should be harmonised with the policies at national and international levels of commitment to sustainable development of the higher-education sector and there is no better way for achieving this than joining financing according to performance, measured by sustainability indicators.

Sustainable development needs to be in the focus of the educational system.

